

Student opleiden eenvoudiger dan professional veranderen

Voeding breder inzetten op hbo-opleidingen

Met de introductie van het nieuwe onderwijssysteem in het hbo zijn minoren ingevoerd. Een minor is profileringsonderwijs – door de student zelf te kiezen – bedoeld ter verdieping of verbreding van de opleiding. Hogeschool Utrecht en Fontys Hogeschool in Eindhoven verzorgen minoren over voeding. Docenten Nelleke Stegeman en Marianne Nieboer vertellen over de doelgroep en de inhoud, en de kansen die deze minoren diëtisten bieden.

nu uit een major van drie tot drieënehalf jaar en een minor van een half jaar tot een jaar. De major vormt het basisprogramma en de minor het keuzeprogramma ter verdieping of verbreding. Deze minor wordt meestal gegeven in het derde of vierde jaar van de studie. Studenten kunnen kiezen uit minoren van hun eigen hogeschool of van andere hogescholen, en zelfs van hogescholen in het buitenland.

Minoren op gebied van voeding

Diëtisten Nelleke Stegeman en Marianne Nieboer zijn beiden docent op een hogeschool en betrokken bij de ontwikkeling van minoren op het gebied van voeding. Deze minoren zijn bedoeld voor studenten die geen opleiding tot diëtist volgen, maar in hun toekomstige beroep wel te maken krijgen met vraagstukken op het gebied van voeding. Stegeman is werkzaam aan de Faculteit Gezondheidszorg van Hogeschool Utrecht (HU). Zij ontwikkelde een minor over voeding en gezondheid, die zij dit studiejaar voor het eerst coördineert. In principe staat de minor open voor alle studenten, in het bijzonder voor studenten van de HU Faculteit Gezondheidszorg (farmakunde, fysiotherapie, huidtherapie, leefstijl arbeid en gezondheid, logopedie, mondzorgkunde, oefentherapie Cesar, optometrie, orthopedie, verpleegkunde), de Pabo, de lerarenopleiding biologie en gezondheidszorg, life sciences, sociaal pedagogische hulpverlening (SPH) en journalistiek. Nieboer is coördinator van de minor 'Health and lifestyle' aan Fontys Hogeschool in Eindhoven. Op haar minor schrijven

Met ingang van studiejaar 2005/2006 is het hoger beroeps-
onderwijs (hbo) overgegaan op het major-minorsysteem (zie
het kader op de volgende pagina). Hbo-opleidingen bestaan

Bachelor-masterstructuur

In 1999 werd de Bologna-verklaring ondertekend. Deze heeft als intentie het Europese hoger onderwijs te uniformeren. De praktische uitkomst hiervan was de invoering van de bachelor-masterstructuur in Nederland.

Bachelor

Graad die aangeeft dat iemand succesvol een bacheloropleiding heeft voltooid aan een hogeschool (professionele bachelor: complete beroepsgerichte opleiding van vier jaar) of universiteit (academische bachelor: academische basisopleiding van drie jaar).

Master

Een masteropleiding is een één- of tweejarige opleiding die volgt na de bacheloropleiding.

Major

De major is het verplichte deel van de hbo-opleiding, duurt drie tot drieënehalf jaar (180-210 studiepunten).

Minor

Een minor is een keuzeprogramma van een half jaar tot een jaar (30-60 studiepunten) waarmee een student zich profileert. Studenten kunnen kiezen voor profilering binnen of buiten de eigen studierichting (verdieping respectievelijk verbreding). De keuze komt tot stand in overleg met de opleiding. Een minor wordt meestal gevolgd in het derde of vierde jaar van de opleiding.

vooral studenten in van de opleidingen fysiotherapie, podotherapie, toegepaste psychologie, pedagogiek, sporthogeschool en economie. Ook andere onderwijsinstellingen bieden minoren aan op het gebied van voeding. (Zie voor een overzicht het kader op pagina 22).

Beter omgaan met voeding in beroep

Stegeman nam zelf initiatief tot het ontwikkelen van de minor over voeding. Ze diende een aanvraag in bij haar hogeschool en kreeg toestemming. “De reden was dat een dergelijke minor over voeding en gezondheid niet bestaat in Nederland. De inhoud van de minor heb ik gebaseerd op de voedingsproblemen waar studenten in het werkveld tegen aanlopen. De nadruk ligt op het signaleren van voedingsproblemen, het ondersteunen van het veranderingsproces op het gebied van voeding en het doorsturen naar de specialist en de diëtist.”

De minor bestaat uit twee delen. In het eerste deel leert de student voedingsproblemen te signaleren en voedingsadviezen te geven aan verschillende doelgroepen. Ook bewegen en gedrag worden behandeld. “Ik laat ze hun eigen voeding berekenen en evalueren. Ze bekijken hun voeding eerst globaal en vergelijken deze met de Richtlijnen goede voeding, de Schijf van Vijf, de Vlaamse bewegingsdriehoek en de Amerikaanse voedselpiramide. Daarna laat ik ze inzoomen op bijvoorbeeld de verhouding van de macronutriënten en de kwaliteit van vetten.”

Het is niet per se de bedoeling dat studenten de voeding van hun patiënten op deze manier gaan beoordelen. Stegeman: “Ik wil de complexiteit van voeding duidelijk maken en bereiken dat de studenten in hun beroep beter omgaan met voeding. Studenten vinden het heel interessant, en werken hard en serieus aan hun opdrachten, maar ze merken ook dat het veel tijd kost om het zich allemaal eigen te maken.” De kennis die in het eerste gedeelte is opgedaan, wordt toegepast in het tweede gedeelte van de minor. Daarin leert de student hoe hij een bijdrage kan leveren aan een gezonde leefstijl door middel van een praktijkopdracht, gerelateerd aan de eigen studierichting.

Stegeman merkt dat er veel interesse is voor het onderwerp. “Ik heb de docenten van de Faculteit Gezondheidszorg geïnformeerd over deze minor en een middag op de minorenmarkt gestaan. Oorspronkelijk wilde ik starten met twintig studenten, maar binnen een half uur na de opening van de inschrijving was mijn minor vol. En na een uur stonden zestig mensen op de wachtlijst. Nu ben ik in september gestart met 45 studenten. In februari start ik weer met een groep.

Eigen visie op gezondheid en lifestyle

Marianne Nieboer is coördinator van de minor ‘Health and lifestyle’ aan de Fontys Hogeschool in Eindhoven. “Bij de ontwikkeling van de minor hebben we gekeken naar de gebieden waarop het instituut deskundigheid heeft, welke thematiek binnen het instituut past en wat aansluit bij de behoefte van studenten. In de minor staat kwaliteit van leven van de doelgroep centraal. Het gaat daarbij vooral om bewustwording bij studenten. Welke factoren zijn van invloed op de kwaliteit van leven en welke afwegingen maken mensen? We hebben daarbij gekozen voor de leefstijlfactoren arbeid, cultuur, spiritualiteit, sport en beweging, en voeding in relatie tot gezondheid (sgedrag). De student leert wat van belang is bij gezondheidsbevordering en leert coachingsvaardigheden toe te passen. Ook ontwikkelt hij een eigen visie op gezondheid en leefstijl, en leert deze actief uit te dragen in zijn beroep. Voeding is een van de leefstijlfactoren die aan de orde komen in deze minor.” Nieboer vervolgt: “Studenten kijken vaak als consument naar voeding: voeding is goed of niet goed, de nuancering

Aanbod hbo-minoren gerelateerd aan voeding

Haagse Hogeschool	Preventie... Hoe? Zo! Psychiatrie, medicatie en voeding Leefstijlcoach Food product design
Hogeschool Arnhem en Nijmegen	Sport en voeding Gedrag en gezondheid van invloed op participatie Arbeid en gezondheid Integraal gezondheidsmanagement Kind en omgeving
Hogeschool Utrecht	Voeding
Fontys Hogeschool Eindhoven	Health and lifestyle Food
Hogeschool van Amsterdam	Eetcultuur Health and active lifestyle
Open Universiteit Heerlen	Voeding en gezondheid Voedselveiligheid

ontbreekt. Wij vinden de argumentatie heel belangrijk. Daarom laten we studenten debatteren over voeding. We zetten bijvoorbeeld gangbare voeding tegenover alternatieve voeding. Studenten moeten van te voren een eigen stellingname innemen en voor- en tegenargumenten formuleren. Ze worden zo gedwongen om vanuit verschillende perspectieven naar voeding te kijken. Studenten werken in een groep aan het eindproject over een vraagstelling rondom gezondheid en leefstijl uit het werkveld.”

Ken elkaars expertise

Stegeman: “Ik hoop dat diëtisten deze minoren niet zien als een bedreiging, maar als een kans. Profiteer ervan. Doordat andere behandelaars over voeding leren in hun opleiding, kunnen ze ervaren wat ze wel en niet kunnen op dit gebied en krijgen ze beter inzicht in de expertise van de diëtist. Stel, een fysiotherapeut behandelt een kind met gewrichtsproblemen. Het kind is te zwaar en heeft diabetes. De fysiotherapeut kan heel goed met het kind of de ouders over de voeding praten en op deze manier de voedingsadviezen van de diëtist ondersteunen. Wanneer hij zaken signaleert, kan hij contact zoeken met de diëtist, zoals ook een huisarts doet. Of als een fysiotherapeut op een sportschool werkt, kan hij door zijn kennis over voeding de voedingsadviezen die daar worden gegeven beter beoordelen. Wanneer de gegeven adviezen niet kloppen, kan hij proberen zelf de juiste adviezen te geven, of de hulp van een diëtist inschakelen om dit probleem aan pakken. Als je als fysiotherapeut meer weet over voeding, kun je meer signaleren en weet je ook wat je niet weet!”

Nieboer vult aan: “Het is ook voor diëtisten belangrijk om zich te verdiepen in wat andere behandelaars weten over voeding en hoe ze daar tegenaan kijken. Er heerst veel onbekendheid bij diëtisten over wat er op hogescholen gebeurt op het gebied van voeding. Verdiep je in hoe andere behandelaars worden opgeleid en kijk wat je eraan kunt bijdragen.”

Stegeman: “Wanneer studenten goed worden opgeleid op het gebied van voeding, laat je ze ook ervaren wat ze wel en niet kunnen. En wanneer ze moeten doorverwijzen naar de diëtist, of wanneer ze iets samen kunnen doen. Ook leren ze wanneer het zinvol is een diëtist in consult te roepen.”

Nieboer: “Wanneer je wilt samenwerken, is een voorwaarde dat je elkaars expertise kent.”

Begin aan de basis

Nieboer: “Op hogescholen is veel vraag naar voedingsonderwijs. Maar wanneer expertise op het gebied van voeding ontbreekt, blijft het onderwerp liggen.” Stegeman: “Verpleegkunde is misschien een uitzondering, maar daar moet ook een strijd geleverd worden om voldoende aandacht aan voeding te besteden. Het voedingsonderwijs wordt momenteel vaak gegeven door verpleegkundigen of medici. Voeding moet veel breder worden ingezet binnen het onderwijs.” Nieboer deelt deze mening: “Het zijn de professionals waar iedere diëtist in het werkveld mee te maken krijgt.” Stegeman: “Ik zou graag willen dat er meer diëtisten werken op hogescholen waar geen Voeding en Diëtetiek-opleiding is. We roepen diëtisten dan ook op om een baan in het onderwijs te overwegen. Ik had het nooit gedacht, maar het onderwijs is echt heel leuk.” Nieboer: “Het is heel dynamisch en nooit hetzelfde.” Stegeman: “Kijk wat je kunt doen op een opleiding, bijvoorbeeld bij de opleiding leefstijl arbeid en gezondheid en bij logopedie, en andere paramedische professies. Je moet dan wel de ambitie hebben om op termijn op masterniveau te functioneren; dus een master halen en een onderwijsbevoegdheid. Ik probeer ook binnen de hogeschool te stimuleren om een diëtist aan te nemen.” Nieboer: “Het is misschien wel eenvoudiger een student op te leiden, dan een professional te veranderen. Opvattingen over voeding heeft iedereen. Wanneer je samenwerking in het beroepsveld wil stimuleren, kun je dit doen door studenten te laten samenwerken.” Stegeman besluit: “Kortom, aan de basis beginnen.”

Voor meer informatie over minoren:

www.kiesopmaat.nl

<http://www.fontys.nl/minor.health.and.lifestyle.74105.aspx>
nelleke.stegeman@hu.nl, m.nieboer@fontys.nl

Caroelien Schuurman